

Kommentar

Mycket sent om Hedenius och Mathlein

Johan E. Gustafsson

I en recension av Ingemar Hedenius bok *Om människans moraliska villkor* hävdar Hans Mathlein att Hedenius har begått ett grovt formellt misstag. Hedenius misstag är, enligt Mathlein, en definition där definiens innehåller en fri variabel som inte förekommer fritt i definiendum (Mathlein 1973a, s. 93). Det eventuella problemet är symbolen "Mkt" i följande definition av "X är ett element, E, i ett konstverk, K":

(Df 1) X är E i K = X är E i K i Mkt. (Hedenius 1972, s. 303)

I en replik protesterar Hedenius att "Mkt" inte skall förstås som en fri variabel utan som ett "individuellt förhållande" (Hedenius 1973, s. 96). Mathlein svarar:

Jag vidhåller att Hedenius begått formella fel. Hans påstående att symbolen "Mkt" (som skall utläsas: kulturmiljön vid tidpunkten t) inte är en variabel, utan betecknar ett (bestämt?) "individuellt förhållande", är inte en rimlig tolkning av texten. Jag har uppfattat det så att Hedenius före de formella definitionerna säger något om det värdeområde som variabeln "Mkt" har och att denna symbol *är* en variabel. Definitionerna blir, uppriktigt sagt, alldeles obegripliga om "Mkt" betecknar en individkonstant. Exakt vilken kulturmiljö vid vilken tidpunkt betecknar i så fall det "Mkt" som står sju rader nerifrån på sid. 303? [(Df 1)] De läsare som har någon logisk-semantisk skolning håller nog med om min kritik ifall de granskar uppsatsen. (Mathlein 1973b, s. 97)

Så har Mathlein rätt? För att reda ut detta behöver vi granska Hedenius förklaring av "Mkt", som lyder så här:

Ett relationsled, som inte framträder i den språkliga formen " X är E i K" men måste tillvaratas i en explikatorisk analys av satser med denna form, är den kulturmiljö, i vilken X är E i K. Jag anger denna miljö med "Mkt", där indexsymbolen " t " avser den tidsbestämning det måste vara frågan

om, när kulturmiljön för ett visst konstverk omtalas på ett meningsfullt sätt. (Hedenius 1972, s. 303)

Med andra ord, Mkt är en kulturmiljö och t är en tidsbestämning sådan att X är E i K i den miljön under t . (Eller, mer exakt: Mkt och t är den *unika* kombination av kulturmiljö och tidsbestämning sådan att X är E i K i den miljön under den tiden. Men denna märkliga komplikation spelar ingen roll för Mathleins kritik.) Detta innebär att definitionen skall läsas så här:

(Df 1*) X är E i K = Det finns en kulturmiljö M och en tidsbestämning t sådan att X är E i K i M under t .

Nu är det tydligt att definiens inte innehåller någon fri variabel som inte förekommer fritt i definiendum. Men, så klart, huruvida Hedenius explikatoriska analys är rimlig (eller huruvida Hedenius behärskade filosofins mer formella metoder) är en annan fråga.

Litteratur

Hedenius, Ingemar. 1972. *Om människans moraliska villkor*. Göteborg: Författarförlaget.

Hedenius, Ingemar. 1973. "Ingemar Hedenius svarar". *Bonniers litterära magasin* 42, nr 2, s. 94–97.

Mathlein, Hans. 1973a. "För och emot Hedenius". *Bonniers litterära magasin* 42, nr 2, s. 93–44.

Mathlein, Hans. 1973b. "Replik". *Bonniers litterära magasin* 42, nr 2, s. 97.